

Det norske arbeiderpartis 17. landsmøde.

(Referat).

Arbeiderpartiets 17. landsmøde aabnedes 29. juni kl. 9 af ordføreren, Chr. S. Knudsen. Han hilste forsamlingen velkommen i en kort tale, hvorpaa redaktør Buen fik ordet og meddelte, at paa grund af en inkurie vilde den hilsning til landsmødet, som igaar skulde staat i bladet, først komme idag; men han haabede, at den vilde gjøre samme virkning. Han oplæste dernæst en af hr. Østerholdt fremjendt hilsen, der modtoges med livligt bifald.

En fuldmagtiskomite bestaaende af Magnus Rilsen, fru Strøm, Sverre Iversen, A. Moeskou og D. Eggen blev derpaa udnævnt. Til valgkomite opnævntes A. Kristensen, J. Johnsen, S. Jensen og Ar. Ornestad. Til ordfyrere valgtes Sven Mattsion og E. Jepsen, til sekretærer Sverre Iversen og fru Strøm.

Følgende repræsentanter var fremmodt:

Tomter arbeiderforening:

Chr. Evenjen.

Trondhjems arbeiderparti:

Anton J. Kalvaa, C. Brevig, Bernt Schei, Olaf Eggen, Ernst Johansen, J. Angell-Olsen, J. M. Winge.

Hamar jern- & metalarbeiderforening:

Karl Hansen, Sigvart Braaten.

Sarpsborg arbeiderparti:

Joh. Anderjen.

Vikersund arbeiderforening:

Torgeir Braa, Johs. Hansen.

Solbergelvens arbeiderforening:

A. Gustavsen, N. Steiner.

Fredriksstad haandværkslag:

Maler Andrejen, skomager Aug. Olsen, murer Oskar Tobiasien.

Bagerforbundets afdeling, Trondhjem:

J. Jensen.

Bergens partiforeninger:

Johan Gudmundsen, N. Chr. Lillestøl.

Stavanger hermetikarbeiderj.:

Joakim Jensen.

Kroftadelvns arbeiderforening:

M. O. Orning, Aud. Jensen.

Drammens arbeiderparti:

Aud. Rilsen, Arne Moe.

Saldens stenhuggerforening:

Glof Karlsen.

Greaaker stenhuggerforening:

Sven Mattsion.

Norsk arbeidsmandsforbund:

Svend L. Skaardal, Olaf Strøm,

Rik. Hansen, Alb. Moskau, Kristen Torres.

Alesfos afdeling:

Aug. B. Søsveen.

Foreningen "Baarbud", Kristiansand:

J. A. Johnsen.

Afdeling nr. 60, Lysaker:

Carl Lundgren.

Ar.a hovleriarb. forening:

A. Rilsen, S. Floisbom.

- Bofs—Laugevandsbanens arb. forening:
Johan Karlgren.
- Sag- og hølveriarb. forening, Lillestrøm:
O. Braathen.
- Stemmestad arbeiderforening:
Anton Bernisen, Adam Henriksen.
- Mo arbeiderorganisation:
K. Knudsen.
- Larviks arb. mandssforening:
H. T. Gundersen.
- Foreningen "Fremad marj":
Johannes Birkefeld.
- Spigerarbeidernes forening, Kr.a:
Nikolai Hansen.
- Fabrikarbeidernes forening, Kr.a:
H. F. Madsen.
- Sten-, jord- og cementarb. forening, Kr.a:
B. F. Schau, Gunnar Sethil.
- Bennesland arbeiderforening:
Andreas Bratvold.
- Hornnæs veiarbeiderforening:
H. Bernisen.
- Jernbaneanlæggenes arbeiderforening:
Kristian Odgaard.
- Akershus amts arbeiderparti:
Oluf Holck, M. Sundby.
- Østre Bærums arbeiderparti:
Ole H. Tøferud, Joh. Andreisen, Andreas
Johansen.
- Gidsvolds arbeiderparti:
L. E. Andreisen.
- Nas arbeiderforening:
A. Grifsen.
- Lillestrøm arbeiderfamfund:
Chr. Larsen.
- Jern- og metalarb. fagforening, Lysaker:
A. Nyhus.
- Vestre Akers arbeiderparti:
Johan Andreisen.
- Østre Akers arbeiderparti:
H. Meyer.
- Snarøens tomte- og hølveriarb. forening:
Emil O. Høvik, Hemming Andreisen.
- Grorud arbeiderfamfund:
Herman Tøfs.
- Telefonarbeidernes forening:
Emil Michelsen.
- Smedenes fagforening:
M. Michelsen, N. Haugen.
- Bageri- og bagerforening:
Karl Kristensen, Nils Folkedal, Thv.
Sørensen, Herman Olsen, Alex. Hansen.
- Malerforbundets afdeling:
H. E. Hagen.
- Skrue- & naglearbeidernes forening:
Kristian Hansen.
- Skotøiarbeidernes forening:
M. A. Bache.
- Murernes union:
Everre Jørgensen.
- Skrædderforeningens forening:
E. H. Lund.
- Masjinstrikkerernes forbund:
Frk. Anna Larsen.
- Fyrstikarbeidernes forening:
Jul. Andreisen, Gustav Engstrøm.
- Murararbeidernes forening:
Syver Ingvaldsen.
- Skofabrikarbeidernes forening:
A. A. Jonson.
- Bygde jern- & metalarbeiderforening:
John Edvardtsen, Ludv. Hansen.
- Socialisten Club "Vorwärts":
Frank Dübrow.
- Ølbryggeriarbeidernes forening:
Johan Andreisen.
- Bogbinderforening:
B. Næfs.
- Pladearbeidernes forening:
Aug. Kristensen, Torger Bahl, Hans
Hansen, G. Lindahl.
- Løstearbeidernes forening:
Thor Wæraas, Oscar Strand.
- Beivæsenets arbeiderforening:
Carl Jørgensen, Eilert Hansen.
- Sherkerens forening:
Beda Granqvist.
- Mekanikernes forening:
E. Pedersen, A. Hørslund, Einar Olsen,
H. B. Mortensen, P. A. Petersen, Enof
Olsen.

- Sadelmagernes forening:
Aug. Krogh.
- Grünerlokkens socialdemokr. ungdomslag:
L. Nilfen.
- Hansfejersernes forening:
Frk. Annette Olsen.
- Tobaksarbeidernes forening:
Thv. Andreisen.
- Avishudenes forening:
Fru Amundsen.
- Arbeiderpartiets kvindeforening:
Fru Josefina Pedersen.
- Brødfjernes forening:
A. Kristensen, E. Caspersen.
- Mobelfjedernes forening:
J. Nyhre, Alb. Andreisen.
- Kr.a arbeiderfamfund:
Fru Margaretha Strøm, Chr. Horns-
rud, Magnus Nilssen, Olav Kringen, fru
Martha Tynæs, A. Buen, Chr. H. Knud-
sen, Oscar Nilssen.
- Instrumentmagernes og elektriskernes foren.:
M. Ormestad, Kr. Ormestad, H.
Østerholdt.
- Nydalens kvindelige arbeiderforening:
Helene Hansen.
- Korfejsjærernes forening:
Andreas Johannesen.
- Blikkenslagerens forening:
Karl Dien.
- Kr.a formerforening:
M. Nygaard, E. Hansen.
- Den socialdemokratiske forening:
H. Jensen.
- Kvindelige fyrstikarbeiderens forening:
Karen Gustaffen.
- Arbeidernes faglige landsorganisation:
A. Pedersen.
- Handskemagernes forening:
Johs. P. Nilssen.
- Partistyremedlemmer:
E. Jøppesen, A. Hazeland, D. Jensen,
Joh. Johnsen, A. Johnsson.

Inden man gik over til de paa dags-
ordenen opførte jager vedtoges enstemmig
at overfende lagtinget følgende udtalelse:

Til lagtinget!

Bekjendt med, at det ærede lagting nu
skal behandle den saakaldte "fagforenings-
lov", finder landsmødet sig opfordret til
i de organiserede arbeideres navn at ud-
tale, at dersom lovforslaget ophøies til lov
i den form, som det er git efter odelstin-
gets beslutning, vil loven bli en uret mod
arbejderklassen, — en uret — hvis skade-
lige følger for samfundet i sin helhed i øie-
blikket ikke kan overvæies.

I den af forholdene skabte mindgaa-
lige interessekamp mellem kapital og ar-
beide, er arbeiderne — og vil endnu længe
være den svagere part. Denne svagthed
har gjort, at de ikke har kunne værges sin
organisationsfrihed, og da denne ganske
hyppigt har været truet fra henjynslose
arbeidsherrers side, saa er det, at arbei-
derne har paakaldt lovgivningsmagtens
hjælp til beskyttelse af sin ret og frihed.
I rettens og den almindelige velfærdens
navn beder vi derfor det ærede lagting
om at vedta loven i det væsentligste i
den form, som den er anbefalet af social-
komiteens majoritet.

Mødets forretningsorden
vedtoges saaledes:

"Til at lede landsmødets forhandlinger
vælges to ordstyrere, der vegevis og efter
sig imellem afgjort orden leder mødets for-
handlinger. Omder den ledende ordstyrer
at delta i debatten, skal han overlade ord-
styrerpladsen til den anden ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søge at saa
behandlingen af den foreliggende sag af-
sluttet, førend sektionens møde slutter, og har
derfor ret til at stille forslag om debattens
afslutning med de indtegnede talere samt
tidsbegrænsning for talerne.

Naar det er vedtat at afslutte debatten
med de indtegnede talere, kan ikke andre
talere indtegnes end forslagsstilleren, ord-

førereren for den forslagsstillsinde afdeling eller et nedjat udvalgs ordfører.

Til at føre forhandlingsprotokollen vælger mødet 2 sekretærer.

Protokollen skal indeholde diskussions-emnerne og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og faldende beslutninger.

Der afholdes almindelig 2 møder daglig, nemlig fra kl. 9—1 og fra 3—7.

Alle forslag skal fremlægges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillerens navn.

Efterat debatten om en sag er vedtatt at skulle sluttes, kan intet forslag stilles.

Alle afstemninger, med undtagelse af styrevalgene, foregaar ved haandsoprækning. Kun naar ordstyreren er i tvil, eller naar 10 repræsentanter forlanger det, foregaar afstemningen ved navneopraab. Ved afstemning ved navneopraab indtegnes repræsentanternes stemmegivning i protokollen.

Ved hvert formiddagsmødes begyndelse oplæser den fungerende sekretær protokollen fra den foregaende dag, og dens godkendelse sættes under afstemning. Protokollen for mødets sidste dag refereres til godkendelse senest en time efter forhandlingernes afslutning.

Forlagsstilleren eller indledere har ret til at benytte ubegrændset tid til indledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til anden replik. Ingen af de øvrige repræsentanter har ret til at ha ordet mere end 3 gange i samme sag og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, medmindre mødet dertil gir sit samtykke.

Repræsentanter, som forlanger ordet til forretningsorden, tilstaaes ikke mere end et minuts taletid.

Ordførereren oplæste derpaa beretningen, som foranledigede endel bemærkninger.

Bager Kristensen spurgte om, hvorfor der i beretningen fra Kristiania ingen ting er anført om kommune-fraktionens arbejde.

H. Bernsten fremholdt nødvendigheden af at faa udgit socialistiske brochu-

rer. Der var nu trang til saadan litteratur udover landet.

Magnus Nilssen svarte Kristensen, at aarsagen til, at tingenting stod om kommune-fraktionen var, at man var blit opmærksom paa det forsent. Fraktionen havde imidlertid som bestemt i lovene hat møder med partiistyret til drøftelse af sagerne.

D. Strøm præciseret Bernstens krav nærmere. Dagbladene var ikke tilstrækkelige i agitationen.

Chr. H. Knudsen: Man havde været nødt til at ta ind beretningerne fra Bergen og Trondhjem sliq, som de var skrevet. Men man fandt det uheldigt for Kristianias vedkommende at sætte nogen veilage ind i beretningen. Meget var gjort i Kristiania; men ogsaa her havde det været vanskeligt at faa istand fraktionsmøder. Dmtalte nærmere kommune-fraktionens arbejde. Aarsagen til, at der var mangel paa brochurer var, at man havde maattet indskrænke trykningen.

Det hele førte til en længere debat, som endte med, at følgende af bager Kristensen foreslaaede resolution vedtoges:

“Beretningen godkjendes; dog med den bemærkning, at for fremtiden en redegørelse fra de forskjellige partiets repræsentanter i offentlige institutioner i stat og kommune indtages i beretningen.”

Samtlige talere hævdede stærkt nødvendigheden af brochurer.

Regnskaberne for partikassen og “Social-Demokraten” godkjendtes enst.

Eftermiddagsmøde den 29. juni.

Dirigent C. Jepsen.

Som første sag behandledes de fra partiistyret foreliggende

forslag til forandringer i partiets love.

Det foreslaaede tillæg til paragraf 2: “Paa steder, hvor der findes amts- eller lignende foreninger, der er tilsluttet par-

tiet, kan enkelte foreninger ikke optas uden gjennem disse,” vedtoges enstemmig.

§ paragraf 3 var følgende ændring foreslaat: “Enhver forening maa ved indmeldelsen i partiet betale 5 kroner; kontingenten er 6 øre pr. medlem for mandforeninger og 3 øre for kvindeforeninger pr. kvartal. For amts- eller lignende samorganisationer er kontingenten 2 øre kvartalet pr. medlem.”

Louis Nilssen foreslog, at ogsaa de enkelte socialdemokratiske ungdomslag skulle ind under den for samorganisationen gjældende kontingentbestemmelse, hvilket forslag imidlertid efter nogen debat forkastedes mod 11 stemmer. Forandringen forøvrigt vedtoges enstemmig.

§ paragraf 9 blev ordene: “saavel som De samvirkende sagsforeninger i Kristiania” strøget.

Paragraf 13, der omhandler partiistyrets repræsentation i De samvirkende sagsforeninger, besluttedes enstemmig strøget.

German Lindqvist taler.

Den svenske landsorganisations formand, hr. German Lindqvist, der har overværet landsorganisationskongressen og ogsaa var indbudt til at overvære partiets landsmøde, fik derpaa ordet, da hans pligter i Sverige nu kaldte ham hjem.

Det havde været tal. en tilfredsstillelse at overvære de norske kammeraters sagslige kongres, og han var forvisset om, at det gode indtryk end yderligere vilde vundet i styrke, om han ogsaa kunde været her, til arbeidernes politiske rigsdag havde tilendebragt sine forhandlinger. Vi kjæmper alle for at opnaa fordele; i denne kamp maa vi benytte saavel de sagslige som de politiske vaaben. Der er store betingelser for arbeiderne her i Norge, specielt hvad de politiske forhold angaar, til at slaa slag for sin sag. Her slipper man da for som i Sverige at maatte føre voldsomme kampe for selve valgrettens opnaaelse. Mindede om, at de svenske ar-

beidere iijor greb til det yderste middel, der staaar til raadighed, for at opnaa denne ret, nemlig ved paa et givet tidspunkt i et antal af 120,000 mand at nedlægge arbeidet. Slaget blev ikke vundet den gang. Men kampen er ikke udkjæmpet endda. Kampen fatte spør efter sig, spør som ikke ubeslukkende var af det gode; den gav indadtil den opposition, der i misforstaat opfatning af, hvad der tjener til det fælles bedste, ikke altid vælger de bedste midler, anledning til at ytre sig. Men ogsaa indadtil fatte den spør. Den viste og skal naar de endnu aabne saar er helet, end yderligere vise, at arbeiderne i sin sammenlutning udgjør en magt, som ikke kan kvæles. De svenske arbeidere forbereder en ny kamp for sin mennekkeret, og det kan hændes de endnu engang kommer til at bruge samme vaaben, som ikke bed nok første gang. Det kan hændes der om ikke svært mange aar i Sverige kommer til at føres en social krig man endnu ikke har set mage til derborte. Den sagslige og politiske arbeiderbevægelse kraftig gjennemført i de forskjellige lande vil frembringe en arbeiderklasse, der i bevidstheden om sin retsærdige sag ikke i længden vil kunne forholdes sin ret. Kammeraterne her i Norge maa bruge sin politiske frihed; det vil ogsaa bringe de svenske arbeidere styrkelse i kampen. Kampen er international, ethvert tab saavel som enhver feier har internationale følger. Tal. endte med i begejstrede ord at udtale haabet om god fremgang for arbeiderne i kampen mod den internationale kapitalismes aag.

Talen modtoges med stormende tilslutning.

Dirigenten var overbevist om at ha alle repræsentanter og enhver partifælle i landet med sig, naar han bad den svenske gjæst bringe den hilsen med hjem, at vi skal vide at følge solidaritetens pligter og hjælpe hverandre. Overklasserne forlanger arbeidsro; det vil si ro til uforstyrret at udplyndre underklassen. Der var nylig stiftet en forening med det vakre

navn "Broderjollenes vel"; denne forening vil ikke kunne udrette noget; thi den gaar ikke i dybden. Det er bare socialismen, som i aand og sandhed vil broderjollenes vel. Vi socialdemokrater har saa let for at finde hørerandre, for vort program er frihed, lighed, broderskab! (Stærk tilslutning.)

Budget for partiet

fra 1. juli 1903 til 30. juni 1904 refereres. Indtægtsbudgettet vedtoges efter indstillingen efter nogle bemærkninger væsentlig angaaende salget af agitationsmærker, som enkelte talere mente der maatte kunne bringes noget mere ud af, om partifællerne la an paa at saa dem omsat.

Fru Tynæs fremholdt at der maatte agiteres stærkere blandt kvinderne og fremfattede følgende forslag: "Kvindesorbundet foreslaar, at der af det bevilgede beløb, 800 kr., tillades anvendt 300 kr. til agitation blandt kvinderne." Dette forslag vedtoges efter nogen debat med 56 mod 48 ft.

Budgettet balancerer med 6100 kr.

"Social-Demokraten"s

budget fra 1. juli 1903 til 30. juni 1904 vakte en længere debat, idet flere talere mente, at specielt indtægten af indenbys abonnement (kr. 25,000) var for høit ansat. Det vilde være bedre at sætte indtægten lavere og heller søge at indspare paa udgifterne, saa man kom i balance med

bladet. Man stod sig paa ikke at være for sangvinste.

Paa den anden side hævdedes, under henvisning til den fremgang, der i de senere aar har været i bladets ordinære indtægter, at det opfattede budget var nøgternt opstillet. Budgettet, der balancerer med 74,900 kroner, vedtoges, for de fleste posters vedkommende enstemmig, for nogle mod et mindre antal stemmer.

B. A. Pettersen fremsatte følgende forslag: "Da landsmødet anser "Social-Demokraten"s indtægtsbudget meget spændt paalægges partistyret at bringe udgifterne ned, saaledes at balance kan opnaaes med de ordinære indtægter." Forslaget forkastedes mod 20 ft.

Dübrøw foreslog: "Det vordende partistyre paalægges ved cirkulære at henstille til partiforeningerne at agitere mere aktivt for bladets udbredelse blandt medlemmerne." Dette forslag vedtoges enstemmig.

For mødet hævdedes mindede Sverre Jversen om, at det idag var 25 aar siden hr. C. Jeppesen kom hid til landet. Han vilde bringe jubilanten en tak for det dygtige arbejde og den store interesse hvormed han havde virket for partiets fremgang og udtalte det haab, at hans usvækkede arbejdskraft endnu i mange aar maatte komme partiet tilgode. Under stærk tilslutning udbragte Jversen et "leve Jeppesen".

Jeppesen takkede for den bevisste opmærksomhed.

Budget for Det norske arbeiderparti.

fra 1ste juli 1903 til 30te juni 1904.

Indtægt:

Almindelig kontingent	fr.	1500.00
Kontingent til mantalskontoret	"	1600.00
Salg af agitationsmærker	"	100.00
Salg af sangbøger	"	200.00
Salg af digtsamlingen	"	650.00
Salg af protokoller	"	50.00
Indtægt af fester o. l.	"	2000.00
	fr.	6100.00

Udgift:

Forretningsførerens løn	fr.	600.00
Mantalskontoret (valgagitation)	"	2200.00
Porto og skrivejager	"	120.00
Landsmødet	"	200.00
Repræsentationsudgifter	"	300.00
Agitation, indenbys	"	800.00
Kontingent til Det socialistiske bureau	"	150.00
Susleie	"	300.00
Trykforer	"	300.00
Telefon	"	80.00
Tilfældige udgifter	"	50.00
Arbejdernes aktiertrykkeri	"	1000.00

Indt. fr. 6100.00 Udg. fr. 6100.00

Budget for „Social-Demokraten“

fra 1ste juli 1903 til 30te juni 1904.

Indtægt:

Indenbys kontingent	fr. 25,000.00
Postabonnement	„ 19,500.00
Avertisjementer	„ 30,000.00
Løsfalg og andre indtægter	„ 400.00
	<hr/>
	kr. 74,900.00

Udgift:

Redaktionen	fr. 13,200.00
Papir	„ 12,740.00
Trykning	„ 24,240.00
Ekspedition i Kristiania	„ 5,250.00
Do. udenbys	„ 1,500.00
Budløn	„ 8,000.00
Porto	„ 2,900.00
Husleie	„ 1,440.00
Lys og renhold	„ 350.00
Annonceprovision	„ 2,000.00
Revision	„ 240.00
Telefon	„ 160.00
Diverse redaktions- og ekspeditionsmateriel	„ 720.00
Afdrag og renter af laan	„ 2,160.00

Indt. fr. 74,900.00 Udg. fr. 74,900.00

Forniddagsmøde den 30.

Dirigent E. Jøppejen.

Program for kommende stortingsvalg.

Partistyret foreslog opstillet følgende valgprogram:

1. Foreningsretten beskyttet ved lov.
2. Almindelig stemmeret i stat og kommune jaavel for kvinder som mænd.
3. En valgordning med saavidt mulig lige repræsentationsret, enmandskredsje, direkte valg og omvalg. Bostedsbaandet ophæves, og folkeafstemning i vigtigere lovsager indføres.
4. Begrænset arbejdstid gennemført ved lov i henhold til vedtaget forslag.
5. En almindelig folkepension i forbindelse med sygepleien ført over i bestatningen.

6. Omlægning af toldskatterne til indtægtsformues- og arveskat og disse gjort gradvis stigende. Selvangivelse indføres.

7. Reform i landbøforholdene i henhold til partiprogrammet. Alle offentlige arbejders udførelse i landet.

8. Nedsættelse af de ordinære militæruddgifter og ophævelse af de ekstraordinære militærbudgetter.

9. Folkeskolen udviklet til en fælles skole for alle samfundets barn. Saavel minimums- som maksimumslæsetiden forhøjet.

Punkt 1 vedtoges enstemmig uden debat.

Ved behandlingen af punkt 2 udtalte fru Lynæs, at som stillingen nu er, maa kvindestemmeretspørsmålet komme i første række paa programmet. Alle her ved, hvor nødvendig det er, at kvinderne faar den indflydelse de tilkommer i stat og kommune. Kvinden er ligesaa nødvendig i samfundshusholdningen som i hjemmet; for kvinderne faar sin ret anerkjendt kan man heller ikke vente at de skal lægge for dagen særdeles stor interesse for at sætte sig ind i det offentlige livs anliggende.

Man har været vidne til det samme for mændenes vedkommende. Med rettens opnaaelse kommer ogsaa pligtsølelsen.

Skalvaas foreslog ordene "over 21aar" tilføjet punktet. Dette støttedes af Angell-Olsen.

Jøppejen: I partiprogrammet faar jo, at vi arbejder for almindelig stemmeret for mænd og kvinder over 21aar. Det er vor mening, at stemmeretsudvidelsen for mænd og kvinder bør følges ad; og subsidiært vil selvfølgelig enhver socialdemokratisk tingmand, som forholdene er nu, stemme for at kvinder over 25aar faar stemmeret. Troede tilføielsen vilde skjærpe modstanden mod kvindestemmeretten.

Jensen: Kvinderne bør ha stemmeret; men de bør ogsaa benytte den der, hvor de allerede har den, f. ex. i skolejagen.

Angell-Olsen: Da det kom til stykket i tinget, var professor Hagerup en af de ivrigste for, at endel kvinder (overklassekvinderne), skulde faa stemmeret. Dette var for at gavne høire; det er paa tide, at vi faar kvindestemmeretten almindeliggjort for at ogsaa arbejderkvinderne kan komme med.

Sundby anbefalede tilføielsen; kvindeforbundet bør anvende det i agitationsoiemed bevilgede beløb til specielt at belære kvinderne om, hvordan de skal benytte stemmeretten.

Chr. H. Knudsen: Som programmet er formet, er kvindestemmeretten sat i forgrunden. Advarede mod tilføielsen.

Fru Lynæs: Jensens anke kan ogsaa rettes mod mændene; ogsaa de har været fløve i skolejagen; dette er dog ikke til undskyldning for kvinderne. Agitationen blandt kvinderne har ligget tilbage; ved næste valg vil en hel del af de kvinder, som sidst bragte høire flertal i kommunestyrrerne, stemme med arbeiderpartiet.

Skalvaas forslag vedtoges med 58 mod 56 stemmer.

Punkt 3 fandt Skalvaas noget utilfredsstillende og sværende og foreslog

ordet "repræsentationsret" ombyttet med "stø", ligesom han foreslog, at folkeafstemning ogsaa skulde gjælde større bevilgningsfager.

Tilføielsen vakte nogen debat, idet flere talere hævdede, at folkeafstemning i bevilgningsfager, hvor saadan er indført, mangen gang gif i reaktionær retning.

Tilføielsen forkastedes mod 44 stemmer, hvorimod redaktionsforandringen i begyndelsen af punktet enstemmig vedtoges. —

Angaaende punkt 4 forelaa følgende udarbejdede forslag til lov:

§ 1. Begrænsning af arbejdstiden i henhold til nærværende lov kan finde sted enten for det hele land eller distriktsvis (f. ex. søndenfjeldste, oplandske, vestenfjeldste, nordenfjeldste distrikt) eller for de enkelte by- eller landskommuner.

§ 2. Bestemmelse om arbejdstidens begrænsning i et sag for det hele land eller et distrikt træffes af vedkommende regjeringsdepartement (kongen). Gjælder begrænsning alene et herred eller en by, træffes bestemmelsen af vedkommende kommunestyre.

§ 3. Begrænsning af arbejdstiden i henhold til foregaaende paragraf kan finde sted, naar flertallet af arbejdere i faget, som deraf vil berøres, har udtalt sig for bestemmelsen. Forinden nogen beslutning fattes, indhentes erklæring fra de arbejdsgivere, som deraf vil berøres. Udtaler ogsaa flertallet af dem sig for begrænsningen, er denne dermed endelig fastslaaet. Det samme gjælder, hvis flertallet af arbejderne, efter en gang at ha udtalt sig for begrænsningen, to gange gjentager beslutningen med mindst 3 aars mellemrum mellem hver gang.

§ 4. 3 sager, der har dannet landsforbund, foregaaer afstemning blandt fagets arbejdere efter anmodning af landsforbundets styre, der samtidig bestemmer, hvorvidt afstemningen skal finde sted underet for det hele land, distriktsvis eller særskilt for en enkelt eller flere enkelte kom-

muner. Er i faget ikke dannet landsforbund, kan afstemning forlanges af enhver lokal forening. Er der mellem flere lokale foreninger uenighed om, hvoreledes afstemningen skal foregaa, afgjøres spørgsmålet af vedkommende regjeringsdepartement.

§ 5. Omkostningerne ved de i §§ 3 og 4 omhandlede afstemninger udredes af statskassen, for saa vidt de omfatter det hele land eller større landsdele, men af kommunekassen, hvis de foretages særskilt for de enkelte kommuner. De nærmere regler forøvrig, hvorefter afstemningen skal foregaa, bestemmes af vedkommende regjeringsdepartement. Naar en afstemning er forlangt, kan ny afstemning i kommuner eller landsdele, som allerede har stemt, ikke i samme sag forlanges af organisationerne for efter udlobet af 3 aar.

§ 6. Begrænsning af arbejdstiden i henhold til nærværende lov kan foretages ned til 8 timer daglig eller 48 timer ugentlig. Begrænsningen kan gøres gjældende for alt arbejde i fremmed tjeneste.

§ 7. Forlængelse af en i henhold til nærværende lov bestemt arbejdstid kan indrømmes af fabriktilshyret for et kortere tidsrum, naar naturomstændigheder, uslykshændelser eller andre upaaregnelige begivenheder har forstyrret et enkelt anlægs drift eller udsætter driften for at forstyrres. For de 2 første døgn, eller hvor det gjælder redning af menneskeliv, kan forlængelse finde sted ogsaa uden tilladelse af tilshyret. Ligeledes kan uopsætteligt reparationsarbejde foregaa uden særskilt tilladelse, men blir strax at melde tilshyret.

§ 8. Overtrædelse af bestemmelse om arbejdstiden, der er givet i henhold til nærværende lov, straffes med bøder fra 5—1000 kroner. Overtrædelserne paatales af det offentlige og efter de for politifager givne regler.

Chr. H. Knudsen meddelte, at forslaget af sekretariatet har været omfendt til partiforeningerne; meddelelse er indløbet fra 76 foreninger om, at forslaget er behandlet; af disse har 64 erklæret sin til-

slutning til forslaget, mens 12 har taget reservationer, 9 har foreslaaet mindre ændringer, 2 vil ha loven begrænset til at omfatte statens arbejdere samt arbejdere i sundhedsfarlige bedrifter, og 1 vil ha denne sag ordnet ved internationale bestemmelser. Der forelaa saaledes stor majoritet for forslaget, og dette burde indsendes til stortinget i den form det nu foreligger.

Jeppe sen: Med den tilslutning forslaget har faaet, bør det indsendes til lovgivningsmyndighederne ledsaget af de fremkomne ændringsforslag.

Hansen anbefalede, at forslaget skulde undergives realitetsbehandling af landsmødet.

D. Jensen: Komiteen har nedlagt et betydeligt og godt arbejde i dette forslag, men resultatet er efter min mening ikke tilfredsstillende. Vi forlanger jo lige ret til begge sider, men her er git arbejdsfjernerne et meget tvøieligt veto til at modsætte sig gennemførelsen. Forslaget stemmer ikke overens med vore krav; vi forlanger en lovfæstet maksimalarbejdsdag, men dette vil virke som fastsættelse af en minimalarbejdsdag. Der var ogsaa andre indvendinger at gøre overfor forslaget. Han foreslag derfor:

"Lovforlaget tilbagesendes partistyret og sekretariatet til bearbejdelse i retning af en lov om maksimalarbejdsdag af 8 timer i sundhedsfarlige bedrifter og for offentlige arbejder, faste og periodiske."

Pladearbejder Hansen: Denne sag bør fortrinsvis søges løst ad fagorganisationens vej. Forretningsforenerne burde lægge sig mere i sølen for 8 timersdagen; man ser den sjelden omtalt i den faglige og politiske presse.

H. Knudsen: Arbejdet er lige anstrængende enten det udføres for staten eller for privatmand; men en begrænsning af arbejdstiden for statens arbejdere, haade dem som er beskæftiget ved anlæg som ved den regelmæssige drift, er kanske det vi først kan faa gennemført.

Wahl havde tænkt sig, at arbejdernes

organisationer skulde gennemføre denne sag; det blir ikke muligt at faa dette forhold tilfredsstillende ordnet, for organisationerne blir saa fuldkomne i sin udvikling, at de kan drive den igennem ved egen magt. Timebetaling er ikke nævnt. Man kunde ikke stemme for det foreliggende forslag.

Lindaahl havde stemt imod forslaget, fordi han havde hjærlichkeit til 8 timerskravet. Sagen maa ordnes internationalt, ialfald for fabrikdiriften. En lov som den foreslaaede vil ikke kunne bli til fordel for arbejderne.

A. Kristensen sluttede sig hertil. Komiteen har anvist arbejdsfjernerne den udvei at slaa ned daglonnen, og under de omstændigheder vil mange af dem ikke ha noget imod at indføre 8 timersdagen. Allerede nu er dette forsøgt og delvis gjort i mange bedrifter. Vi kræver arbejdstidens forfortelse men med bibehold af samme løn; det er herom kampen vil komme til at staa, og denne kamp maa føres af fagorganisationerne i samklang med broderorganisationerne i andre lande.

Chr. H. Knudsen: Partiprogrammet indeholder bestemte poster herom og forslaget er baseret paa programmet. Paa landsmødet for 2 aar siden blev forslaget vedtaget, men overladt partiistyret og sekretariatet til nærmere udformning. Overfor en taler, der hadde betegnet forslaget som uigennemførligt for papirindustriens vedkommende bemærkede tal., at Norge var det første land paa papirindustriens omraade og her netop skulde ha betingelsen for at være toneangivende. Her kommer for dagen kapitalistisk syn paa tingene. Til en begyndelse har vi begrændset kravet til statens og sundhedsfarlige bedrifter, men fortsættelsen faar komme senere. Forslaget lægger jo gennemførelsen i fagforbundenes hænder, men naar man benytter lovveien til støtte for reformen, er det for at kampen for fagorganisationerne skal bli lettere at føre. Kravet gennemført udelukkende ved organisationerne vil kræve store ofre. Skal man vente paa de internationale over-

enskomflet i denne sag, blir det hverken den mulevende eller næste slægt, som faar nytte af den.

Hazelands udtale sig i tilslutning til Knudsen. Skal vi ikke arbejde for denne sag ad lovgivningens vei, bør posten stryges af parti-programmet. Forslaget betegner et stridt henimod det maal vi maa stræbe henimod. Men vi bør være forsigtige med at stille uforholdsmæssige krav til de offentlige virksomheder, saa vi stiller dem uheldigt i konkurrencen. Vi maa være forberedt paa at flyve de offentlige og kommunale bedrifter frem til konkurrence med de private, og kan de ikke drives med fordel, vil det bevirke reaktion mod det offentlige overtageles af bedrifter i det hele-tat. Han foreslog punktet paa program-forslaget omredigeret saaledes: "Lovbestemt adgang til begrænsning af arbejdstiden efter afstemning blandt de interesserede i henhold til vedtat forslag."

Olav Strøm talte for forslagens vedtagelse; dertil var man moralsk forpligtet efter de fra foreningerne fremkomne udtalelser til forslaget.

A. Andersen: Vi er forpligtet til at anerkende det ved forslaget stable grund-lag, som der kan arbejdes videre paa. Med hensyn til bestemmelsen om "arbejde i andenmands tjeneste" burde dog rammen optrækkes mere bestemt.

D. Jensen imødegik forskjellige tale-re og hævdede berettigelsen af sit forslag. Skulde vi vente med at stille krav til det offentlige indtil denne lov var gennemført for private, maatte der bli længe at vente.

Kalvaa tog bestemt afstand fra det omjendte forslag og imødegik Hazelands udtalelser om det offentlige forhold til private bedrifter. Lad os sætte paa programmet: lovfæstet 8 timers arbejdsdag og gaa til valg paa det.

S. Meyer imødegik forslagens modstandere. Her var ja'dt udtalelser, der ikke maatte passere uden at paatales i et socialdemokratisk møde.

Herman Olsen: Vi maa slutte os til hvad der kan gennemføres i øieblikket — indskrænkning for offentligt arbejde og i sundhedsfarlige bedrifter.

Eilert Hansen ansaa det foreliggende forslag for at være et for vidtloftigt ap-parat.

Wahl: Dette forslag maa være ud-sprunget af et kapitalistisk synspunkt for at svække det stadig voksende krav paa 8 timers dag. Tal. vilde nu være med at kræve 8 timers dag for offentlige arbej-dere og i sundhedsfarlige bedrifter.

Bladearb. Hansen: Forslagets tals-mænd lod til at underkjennde sagorganisa-tionens betydning. Forbavset over Ha-zelands og Strøms syn paa tingene, hvilket ikke var socialdemokratisk.

Dirigenten imødegik den sidste ta-ler. —

Lindahl: Vi er imod det forelig-gende forslag, fordi vi tror det vil sinke 8 timersdagens gennemførelse.

Chr. S. Knudsen: En besynder-lighed, at der kan gjøre sig en saadan op-position gjældende, naar kun én sagsforening hadde ud-talt sig mod forslaget. De brugte argumenter var ligeledes besynderlige.

Gudmundsen talte for den op-stillede programpost, men ønskede ordene "i henhold til vedtat forslag" strøget.

Ved vo'eringen vedtoges lovforslaget mod 31 st., der afgaves for D. Jensens forslag. Hazelands forslag forkastedes mod 20 stemmer. Ordene "i henhold til vedtat forslag" besluttedes strøget.

Programforslagets punkt 5 vedtoges enstemmig efter en bemærkning af Haze-land.

Ved punkt 6 udtalte

Hazelands, at han ikke var imod en forholdsvis stor arvestat, men person-lik vilde han bemærke, at stor beskatning af de store indtægter vistnok var titalende, men spørgsmaalet var vanskeligt at løse. Saalænge stat og kommune ikke staar rede til at overta den private bedrift, vil en saadan beskatning meget afhænge af om-

stændighederne. Af statsstaten betaler landdistrikterne ikke fuldt en trediedel, i stedet for som oprindeligt forudsat to tre-diedel, og af byerne betaler igjen Kristi-ania uforholdsmæssig meget.

Toldstatterne var angivelig gennem-ført til besyttelse for den indenlandske in-dustri; men den rammer ogsaa de arbej-beidere, som er sysselsat i bedriften. En ting burde landsmødet ta ubetinget stand-punkt imod, og det var kjød- og flestetol-den; den told har paa ingen maade svaret til hensigten; vi indfører lige meget kjød og flest som før, men varerne er blit meget dyrere. Tolden ophjælper ikke produktio-nen, men skaffer bare endel landmænd større indtægt.

Chr. S. Knudsen hadde ingen be-tænkelighed fundet ved at gaa med paa den foreliggende almindelige udtalelse.

Joh. Johansen: Følge vort grund-syn bekjemper vi alle indirekte skatter. Sam-tidig forlanger vi en stærhed af reformer, som vil koste mange penge; i vor agitation maa vi forsvare vort program, og vi maa anvise udvei til at dække omkostningerne ved de reformer vi arbejder for. Vilde derfor foreslaa tilsvøiet posten: "Staten overtar lønnende produktive bedrifter."

Holck: Hazelands udtalelser holder ikke helt sit; der spises mere norsk kjød og flest her i landet nu end før tolden blev indført; landmændenes merindtægt kommer ogsaa ialfald til en vis grad landarbejderne tilgode. Men tolden i det store og hele er meget uretfærdig.

Eilert Hansen: Chanjerne for bedre levevilkkaar er i væsentlig grad afhængig af prisen paa levetidsmidlerne. Den direkte stat gaar omtrent ubelukkende til militær-væsenet. Kunde vi faa flyttet disse penge fra militærsluget over til samfunds-gavn-lige formaal, vilde vi være paa ret vei.

Hazelands praapegede, at i 1896 indførtes 11 millioner kg. kjød, og i 1900 indførtes endnu over 10 mill. Mens der i 1895 indførtes 5 mill. kg. flest, var ind-

førselen af denne vare i 1900 steget til 7 millioner.

Angel Olsen: Jordbrugerstanden er ikke blit bedre stillet siden 1897. Gjælden stiger uanstelig. Selv om landarbejderne fik lidt højere løn, gaar denne merindtægt og mere til ud af deres lommer ved den voldsomme prisforhøielse paa levetidsmid-lerne. Liberalismen her som andetsteds vi-ser forsløvning fra frihandelsprincippet hen-imod beskyttelsesprincippet. I Sverige begyndte smaabrugerne for længe siden at protestere mod beskyttelsestolden. anbefalede Johnsens tillægsforslag.

Magnus Nilssen: Skatte-præsmaa-let maa løses sukkesjovt. Var forbavset over at flestetolden her fandt forsvare; trodde alle var enig om at vi snarest mulig burde faa ophævet denne told, der bare kommer nogle godsere tilgode.

Kalvaa var for told paa luxus-artikler, men mædtolden burde vi faa væk. Han foreslog at programposten skulde lyde: "Afskaffelse af al told paa folkets livsfor-nødenheder og indførelse af en stærkere pro-gressiv beskatning af formue og indtægt samt arvestat. Selvangivelse indføres."

Tokerud anbefalede det oprindelige forslag samt Johnsens tillægsforslag. At faa dette sidste med vil ha stor betydning, naar vi i agitationen overfor modstan-dere skal præcisere, ad hvilken vei vi vil skaffe staten større indtægter samtidig som vi vil minste overflødige og unyttige ud-giftsposter.

Hornsrud: Det er ikke klogt at stille by og land op mod hinanden; de har formange fællesinteresser til det.

Partistyrets forslag til punkt 6 vedtoges mod 10 stemmer, der afgaves for Kalvaas forslag. Johnsens tillægsforslag vedtoges mod 1 st.

Æftermiddagsmøde den 30.

Dirigent Sven Matsson.

Behandlingen af valgprogrammet fortættes.

Punkt 7 vedtoges enstemmig.

Punkt 8 foreslog dirigenten behandlet underet med dagsordenens punkt 8 litra c: Større sparsomhed i statshusholdningen, (opstillet af Bø arbeiderparti), hvilket vedtoges.

Chr. S. Knudsen udtalte, at partietyret havde fundet den af Bø arbeiderparti foreslaaede post holdt i for almindelige og ubestemte udtryk, og at vore bestræbelser for sparsomhed i første række maa staa i forbindelse med militærbudgeternes nedsettelse.

R. Knudsen: Forslaget er fremkommet grundet det nordlandske venstres program med hensyn til militærbudgetterne.

S. Bernstjen vilde hilst stemme for hele militærbudgettets afskaffelse, og vilde spørge det norske medlem af det internationale sekretariat, om ikke sekretariatet havde henstillet til de forskjellige landes socialdemokratiske partier at paalægge sine repræsentanter i nationalforsamlingerne at ta afgjort standpunkt imod alle militærbudgetninger. Han foreslog punkt 8 forment saaledes: "Ophævelse af militærbudgetterne."

Ringen oplyste at militarismens bekjæmpelse stadig har gjort sig stærkere gjældende paa alle internationale socialistiske kongresser.

Karl Irgren foreslog: "Energisk arbejde mod maalet: bort med militarismen".

Johs Hansen foreslog partiogrammet. Punktet lyder: "Øpretelse af internationale voldgiftsdomstole. Militarismens afskaffelse og indførelse af almindelig folkevæbning."

Angel Olsen foreslog: "Eloifning af det ekstraordinære militærbudget samt stridvis nedsettelse af det ordinære militærbudget med militarismens afskaffelse som det endelige maal."

Kalva: Militarismen er en fare for det arbejdende folk, saa vi burde helst slojse hele militærvæsenet; men det militærvæsen vi nu har er for en stor del løvbundet; vi maa arbejde for at begrænse det, og samtidig er der en hel del oversflodige embeder med høiere gager, som vi faar se at afskaffe. Derved vil vi fremme sparsomhed i statshusholdningen.

D. Jensen: Hvis vi bare skal ta principielt standpunkt maa vi protestere mod enhver militærbestilling; skal vi derimod se praktisk paa tingen maa vi indrømme at det vil være et stort fremstribt om vi til en begyndelse faar afskaffet de ekstraordinære militærbudgetter.

Gilert Hansen: Skal vi vinde vælgerne, maa vi gribe sagen praktisk og ta kampen op mod de militære budgetter; her har vi godt agitationsstof. Vi maa oplyse vælgerne om, at vort land saa alligevel aldrig vil kunne forsvare sig effektivt ved vaabenmagt.

S. Bernstjen: Militarismen er ikke til for at forsvare landet, men for at forsvare kapitalisternes plyndring af arbejderne. Vi maa forpligte vore offentlige mænd til at stemme konsekvent mod enhver militærbestilling og arbejde henimod almindelig folkevæbning. Venstres paa riotisme vil lægge mange af sine forjæmpere som lig paa den politiske valplads; det bor vi hjælpe til med, og derfor maa vi ta standpunkt selv. I Danmark henviste krigsministeren nylig til, at Norge kunde taale et stort militærbudget. Vi bor se til at fritta vort land for at benyttes som reklamefelt for militarismen. Han kunde gaa over til Hansens forslag.

Chr. S. Knudsen: Hvad vi maa lægge vægt paa er at bringe militærbudgetterne ned; ogsaa folkevæbningen vil koste noget, og vi maa gaa stridvis frem.

Ved voteringen vedtoges Hansens forslag mod 20 stemmer.

De øvrige forslag bortsaft.

Ved punkt 9 foreslog Braa tilføjet ordene "og landsstolens bragt i høide med

bystolens". Det var en kjædsgering, at landsstolen var uheldigere stillet med hensyn til læsetid, og det er et aktuelt krav fra landdistrikterne at saa dette forhold forandret. Vi bor gi dette krav udtryk gennem vort valgprogram.

Fru Strom sluttede sig til Braas forslag.

Punktet med Braas tillæg vedtoges enstemmig.

Som nyt punkt 10 foreslog Braa opsat "Jagtlovens ophævelse". Dette forslag fik tilslutning fra flere hold, idet det dog nævntes, at der var adskillige andre love, som vi ogsaa kunde ønske ophævet, saasom husmandsloven, løsgjængerloven o. s. v. At vi tog op jagtloven kunde misforstaaes om vi ikke samtidig nævnte de andre.

Braas forslag vedtoges enstemmig.

Det besluttedes at programposterne skulde staa i den orden de var opsat, idet det hævdedes, at arbeidet for hver enkelt var lige forpligtende.

Taktikspørsmålet.

Angaaende denne sag foreslaa følgende forslag fra partietyrets majoritet:

Landsmødet beslutter:

Det norske arbeiderparti, der har sat sig som maal: arbejderklassens frigjørelse og reising, kan kun gaa til valg paa sit eget partiogram og kan i taktisk henseende intet foretage, som kan være skiftet til at forkludre arbejderens sammenslutning og solidaritet.

Sjont venstre som parti i den seneste tid mere end nogen sinde har dokumenteret sin reaktionære karakter, vil landsmødet desuagtet — i henhold til partiets hidtidige taktik — ikke modsætte sig valgamarbejde med venstre, dette dog kun paa betingelse, at derved nogen for arbejderklassen sandsynlig politisk eller socialøkonomisk fordel kan paavises, at vore partiafdelinger paa vedkommende steder betinges fuld raa-

dighed over sit eget valgprogram og faar repræsentation i forhold til sit stemmetal, hvorefter partietyret maa sanktionere enhver aftale om muligt valgamarbejde.

En minoritet af partietyret foreslog følgende til valgtaktik:

Landsmødet beslutter:

1. Det norske arbeiderparti gaar 1903 til valg uden forbund med noget andet parti.
2. Alle valgkandidater som opstilles maa være erklærede partifæller, (anerkjende hele partiets program).
3. Som stortingskandidater nomineres fortrinnsvis mænd udgaaet af eller tilhørende arbejderklassen.

Subsidiært til punkt 1:

"Lokale alliancer er tilladt paa de af forrige landsmøde vedtagne vilkaar".

D. Jensen foreslog til Punkt 1:

"Allerede aftalte lokale alliancer berøres ikke af denne beslutning."

Chr. S. Knudsen redegjorde kortelig for de forskjellige fraktioners opfatning i partietyret.

Jeppeisen op og minoritetens forslag. Han sandt stertallets forslag utilfredsstillende og noksaa meningsløst. Sfor kunde vi beslutte ikke at modsætte os valgalliance med venstre; men det var forudsætningen at taktikspørsmålet skulde op igjen iaar, og naar venstre ikke har kommet for, kommer det ikke herefter. Venstre er et parti i opløsning, og arbejderne har ikke mere at vente af det; alliance vil forkludre stillingen. Venstres holdning i de sidste dage indbyder ikke til alliance — husk bare paa tugthusbøven. Den værdigste optræden for os er at gjøre front mod begge de politiske partier; hidtil har alliancepolitikken været at gjøre dyd af nødvendighed, for stemmereltens skyld. Vi er vist bort, men vi har støttet venstre alligevel. Nu er situationen forandret. At et revolutionært socialistisk parti skulde alliere sig med et regjeringsparti vil være uden sidestykke i no-

get land. Det vil ikke være noget brud med tidligere beslutning om vi tar minoritetens standpunkt, subsidiært vilde han stemme for D. Jensen's forslag angaaende allerede indgaaede overenskomster. Alliance nu vil være at spille tiden for os. Heller ikke de saakaldte demokratiste arbejdere kan vi alliere os med; de skjælder gennem sit hovedorgan socialdemokraterne og deres mænd ud paa det groveste og søger at skabe vort parti. Her i byen kunde "demokraterne" sidst ikke engang faa valgliste istand uden at laane navne af os. Omtalte de liberale arbeideres landsmøde i Kristianshøj i 1899. Beslutningen der — hvilken blev tiltraadt af vort landsmøde samme aar — gjaldt at der skulde søges tilveiebragt samarbejde mellem alle de demokratiste partier; men trods venstre i den nedsatte komite haanligt afviste samarbejde med socialdemokraterne, gif De forenede samfund sammen med venstre som om ingen ting var haendt; de to var en uoploselig enhed, og sliig vil det gaa saalænge der eksisterer en organisation af liberale arbejdere. Vi maa være paa det rene med, hvilken platform vi skal staa paa. Tiden er nu inde for os til at faa rene linjer, og vi maa heise den klassebevidste arbeiderpolitiks rene fane. Punkt 2 tar sigte paa at vi ikke skal stille op søllesmennesker som kandidater, vi maa ha folk, som er indlevet i arbeiderbevægelsen. Angaaende punkt 3 i minoritetens forslag vilde tal. si, at mænd af overklassen ikke bør repræsentere os, det bør være mænd med klassefølelse og forståelse af vore kaar og krav. Tal. var kommen til erkjendelse af, at vort unge parti bør staa paa egne fødder og bruge vor egen kraft. Overklassemandens logik kan føre baade ham og os paa afveje. Advokat Hazelands stilling i politiforhøringsspørgsmaalet var et eksempel paa dette; han er den dygtigste mand i hele kommunestyret, men hans livssyn kollektiver med hans pligt som partimand, naar han staar overfor det praktiske livs krav. Vi staar ved et vendepunkt i vor politiske historie, og det gjælder her at gribe det rette.

Olav Strøm talte for første afsnit i majoritetens forslag og for udtalelse i kongulatsagen. Det er af betydning for os at faa en socialdemokrat ind i tinget, selv om det skal ske ved alliance. Venstre bestaar for tiden af to partier; derfor maa vi i tilfælde alliere os lokalt, ikke for hele landets vedkommende. Beslutningen i Trondhjem iijor binder os. Zeppesens taktik kan kanske være klog, men det er ikke saa sikkert. Nominationsretten maa vi ikke her ta fra vore lokale organisationer; det maa overlades til dem selv at udpege kandidaterne. Her at fastslaa noget andet vilde være at underkjennde lokalorganisationernes evne til at finde de rette folk.

Angel Olsen fremtalte følgende forslag:

"Det norske arbeiderparti, der har sat sig som maal: Arbejderklassens frigjørelse og rensning, kan i taktisk henseende intet foretage, som kan være skiftet til at forkludre arbeidernes sammenslutning og solidaritet. I henhold til ovenstaaende udtalelse beslutter landsmødet: 1. Det norske arbeiderparti gaar i 1903 til valg uden forbund med noget andet parti. Allerede aftalte lokale alliancer berøres dog ikke af denne beslutning. 2. Alle valgkandidater, som opstilles, maa være erklærede partifæller (anerkjende hele partiets program). 3. Som stortingskandidater nomineres fortrinnsvis mænd udgaat af eller tilhørende arbejderklassen."

Folkedal sluttede sig til Zeppesen. Ved studium af norsk politik var tal. kommen til erkjendelse af, at vi nu staar ved en milipæl. Vi maa søge vor styrke i regjeringspartiets svage sider; venstre og socialdemokraterne i Danmark var i opposition mod de Estrup'ske provisorier; her er venstre regjeringsparti og har ført arbeiderne bag lyset saa mange gange, nu sidst i jagtforeningsloven. Vi kan ikke række haanden til militærgale demokrater heller; deres veie er ikke vore veie. Politiske lykkejægere bør vi ikke hjælpe ved at gaa paa afford med dem, de repræsen-

tanter vi kan opnaa paa den vis, vil bli for kostbare for os. Vi har kompetente mænd selv, mændene maa heve de greie linjer. Det vil bringe os den styrke og magt vi tilkommer.

Magnus Riksien forstod, at det kunde tiltale mange at opgi alliancepolitikken; men det norske socialdemokrati er et politisk reformparti, og derfor kan vi godt benytte en paa værdigt grundlag baseret alliance til at skaffe os indflydelse. Vi har udtalt os for samarbejde, og vi vil intet lide om vi ogsaa iaar gaar med paa saadant Alliance bør ikke angaa program og principer, kun repræsentation; med den nuværende umulige valgordning er vor udjagt til repræsentation i tinget betydelig mindre uden end med alliance, det maa vi ta i betragtning. Her i Kristiania er der selvsjølkelig ikke tale om samarbejde, men udover de store landdistrikter. Principielt set var tal. enig med Zeppesen i hans anskuelse af programmet; men ved vedtagelse af en anden taktik iaar end den vi besluttet iijor stiller vi de i henhold til denne beslutning allerede indgaaede overenskomster i en ubelig stilling. Vi faar ta hensyn til de lokale forhold. En stor del af venstre vil fordomme venstres egne gjerninger. I to for arbeiderne vigtige spørsmaal har vedkommende statsraader kjæmpet tappert paa den rette side. (Gunnar Knudsen i lastelinjen og statsraad Aarstad i jagtforeningsloven). Det er venstre, som har svigtet sin egen regjering. Alliance og sammenslutning er vidt forskjellige ting. Som socialdemokrater kan vi ikke klasseficere vore partifæller. Om trent alle steder har det vist sig, at overklassemænd har været blandt dem, der først heiste socialismens fane. Vedtagelse af Zeppesens forslag vil være brud med vor tidligere historie.

Buen vilde intet heller ønske end at kunne stemme for Zeppesens forslag; trodde ikke paa yderligere samarbejde, men taktiske forandringer bør ikke fødes paa den korte

tid af 9 maaneder midt i en stortingsperiode. Venstre har lært os, at det snart sagt er en politisk stam at ha forbindelse med det; men iaar at kuldaste hvad vi foranlediget iijor, er lidet logisk, og vi vidste tilstrækkelig godt allerede iijor, at venstre var et reaktionært parti. Venstre vil fløves enten det gaar sammen med os eller ei, og jo før vi faar væk mellememestene jo bedre er det. For logikens skyld bør vi slutte os om det af partistyrets flertal formede forslag.

Chr. S. Knudsen paapegede nærmere, at venstres reaktion ikke er af ny dato; og udviklede sit forhold til alliancepolitikken i aarenes løb. I Trondhjem iijor havde tal. advaret mod alliance, men fandt det overflødig at stemme imod. Zeppesen var da forslagsstiller, det gjaldt det valg, som nu forestaar, og det vilde ikke have socialdemokratiets præstige som partier ved hvad det vil, om vi iaar løber fra Trondhjemsbeslutningen og spænder ben for alliancer, som vi allerede har sanktioneret. Det var besynderlig, at Zeppesen, som havde frasagt sig valg til partistyret, nu stillede forslag med hensyn til taktikken.

Wahl: Zeppesen har idag spændt ben under vore teorier. Det var heller ikke konsekvent af redaktøren at la Zeppesens taktikartikler komme ind i bladet. Det har været høvdet, at vore ideer vilde vinde ved at faa repræsentanter i tinget, og vi faar benytte de mænd, som vil hjælpe os at føre dem frem.

J. Jensen: Er der nogen tid anledning til at gjøre taktikforandring, maa det være nu. Tal. var enig i Zeppesens artikler, men at de kom ind i bladet, paa det tidspunkt var ikke overensstemmende med disziplin.

R. Knudsen sluttede sig til Magnus Riksien. Trodde at Zeppesens forslag vilde svække partiet; de lokale organisationer vil ha vanskeligt for at kunne undertast sig en saadan beslutning.

D. Jensen sluttede sig til Zeppesen

jen. Taktiken gjælder dette valg, ikke al fremtid. Hvad har vi opnaaet ved samarbeidstaktiken tidligere? Vi har ialfald ikke faaet nogen mand ind i tinget.

Formiddagsmøde den 31.

Dirigent: Sven Mattsson.

Fortsat behandling af

taktikspørsmålet

fortsattes.

Angell-Olsen: Hvis jeg kunde ha haab om at faa en eneste virkelig socialdemokrat ind i Norges storting ved kommende valg, saa vilde jeg stemme for majoritetens forslag. Men jeg tror ikke det mindste paa dette ved alliance. I Trondhjem er vi altid blit snydt paa personalliance. Tal. præciserede stærkt betimeligheden af sit forslag.

W. Ormestad: At vi ikke afskjærer, men heller ikke inviterer til alliance, vil virke som en yderligere sprængfile inden venstre, og det kan vel ikke skade? Der kunde dog være en mulighed for ved en alliance at opnaa en repræsentant for sagorganisationen i stortinget. Under de sidst foregaaende forhandlinger har savnet af en saadan noksom gjort sig gjældende. Tal. foreslog en ændring i redaktionen af majoritetens forslag, ligesom han optog punkt 2 og 3 i Zeppesens forslag.

Vindahl sluttede sig helt ud til Zeppesens forslag:

Hornsrud: I denne sag er der to standpunkter og vil vel altid bli det. Den doktrinære opfatning og den, der anerkjender et vist slægtkab. Der er gjort meget godt arbejde, før socialdemokratiet fremstod. Tal. fremholdt, at Zeppesen havde bevæget sig frem og tilbage paa dette omraade. Man kan være mer eller mindre glad over disse alliancer. — Majoritetens forslag har en organisk forbindelse. Tidligere tilbød vi, nu vil vi ikke modjætte os. Viden mening

i to slags valgtaktik i én valgperiode. — Sies der nu i udover landet, vil det virke splittende. — Den ydmygelse, der var tiltænkt arbeiderpartiet, vil vende sig mod venstre selv.

Mattsson: For Zeppesens forslag. Skal vi alliere os med venstre samtidig som dette parti søger at fætte os i tugthuset? Hadde der endda været tale om alliance over hele linjen — men disse lokalalliancer! Politiske grodstationer.

Zeppesen imødegik Strøm og Magnus Nilsen i skarpe ord. At alliere sig med det magthavende parti er politisk komisk.

Kalvaa: Ved ikke at afslaa venstres mulige alliancetilbud nyttiggjør vi os venstres opløsning.

M. Nilsen: Det er ikke med det forraadnede venstre vi i tilfælde kommer i samarbejde; det blir med det udrensede venstre, folk som i mange spørgsmål staar os nær. Alliancens formaal er at faa repræsentanter i tinget, og der er ikke ugrundet haab om at faa nogle saadanne ind. Der kunde spares adskillig paa konseksen ogsaa i underkjendelsen af det gode, som venstre ubestridelig har gjort tiltrods for sine mange grove bommert.

Skardal: Zeppesen er noget inkonsekvent i sine udtalelser. Angel Olsens standpunkt her er i strid med organisationerne i baade søndre og nordre Trondhjems amt; i søndre amt kan arbeiderne opnaa en repræsentant. Vilde anbefale Folkedal at fortsætte sine studier af norsk politik. —

Braa Læ hverken partietyrets eller Zeppesens indstilling. Vilde ikke karakterisere noget parti paa forhånd. Tal. havde under sin agitation i bygderne erjaret, at man frygtede for at bli smittet af forraadnessen; naar vi afviser ethvert samarbejde, kommer vi ikke i berøring med dem vi maa ha tag i. Partiet er endnu en agitationstrop, som ved sin virksomhed maa gennemføre folket. Vi blir ingen del af venstre, om vi allierer os; han trodde

heller ikke Zeppesen vilde bli mindre socialdemokrat, om han pr. alliance kom ind i tinget. Omtalte forholdene i Buserud. Trondhjemsbestutningen har vriet, og den bør ikke spændes ben umma nu. I vor kamp maa vi bruge vore skarpeste sværd, enten de er udgaat fra os selv eller fra overklassen, bare vedkommende er solid partifælle.

Holck: I amterne er forholdene noget anderledes end i Kristiania. Jaar er det første aar vi har amtsorganisationer at bygge paa; men der maa stelles varjont med dem; vore nye amtsorganisationer bestaar for en stor del af folk, der tidligere har tilhørt venstre, og overgangen bør ikke gjøres altsfor brat. Samorganisationerne burde udpege repræsentanterne; tal. vilde stemme for flertallets forslag med tilknytning af minoritetens punkt 2 i følgende form: "Alle valgkandidater maa være erklærede socialdemokrater og nomineres af samorganisationerne."

A. Nilsen: Alliancen i Drammen er kommen istand paa grundlag af Trondhjemsbestutningen og i noie overensstemmelse med partietyret; det vilde ikke være heldigt, om landsmødet her skulde fatte en beslutning, der stiller partifællerne derborte i klasse med politiske overløbere.

Fru Strøm: Vi maa anerkjende enhver meningsfælles arbejde for vore sager; det viser sig, at ogsaa repræsentanter udgaat fra arbeiderne selv kan ivigte sine kammerater, f. ex. Elias Olsen i lastelinjespørsmålet. Den politiske situation nu sprænger venstre; det vil være til fordel for os, hvordan de nuur og vender det.

Buen: Alliancepørsmålet er et hensigtsmæssigheds-spørsmaal. Minoritetens forslag vil bringe afdelinger udover landet i en skæv stilling. Venstre var ogsaa ijfor reaktionært, saa der kunde været grund til at ta afstand. Tal. fandt Angel Olsens standpunktstjorte i taktikspørsmålet noget hovedfuld. Med hensyn til Zeppesens artikler vilde han si, at det ikke var godt at gjøre alle tillags; der har jo

ogsaa været dem, som har klaget over mangdel paa ytringsfrihed i bladet. Allerede før Zeppesens artikler var der desuden fremkommet artikler under et andet mærke. I disse var der lagt "smør paa flæk" over for venstre, og den modsatte retning burde vel derfor ogsaa ha ret til at udtale sig.

Chr. H. Knudsen repliserede til forskjellige talere. Det vilde mangengang hat stor interesse for arbeiderne at ha en repræsentant i tinget. Den nuværende regjering var dog den første, som hadde tat op arbeidernes krav paa foreningslov, men riglignok ikke sat stillingen ind paa dens vedtagelse; og den nuværende regjerings konsulatforhandlinger er det første stod til at kunne begrænse de svære militærudgifter, som staar i forbindelse med dette spørsmaal. Tal. frygtede, at partiet vilde sprænges, om vi nu vedtog minoritetens forslag; han meddelte, at partietyret gif over til de af Ormestad foreslaede ændringer undtagen optagelsen af minoritetens punkt 3.

Joh. Johnsen udtalte tilslutning til flertallets forslag.

Mvhre talte for Zeppesens forslag med undtagelse af punkt 3.

Kringen: Det vigtigste, som er fremholdt, er Braas paapegen af sagens geografiske side. Det vigtigste er imidlertid den politiske side. Og i saa henseende er Hagerups tale paa Lillestrøm klar og grei. Han præciserede stillingen: Høre overfor socialdemokratiet. Men han gjorde det ikke som Zeppesen: nedlægge partiet hermetisk. Bestutningen her idag vil ha historisk betydning udover tiderne. Nu er det gennembruddet ster. Den geografiske stilling er sliig, at vi ikke opnaar indflydelse uden alliance.

D. Jensen: Saadanne udtalelser som Kringens "hermetiske nedlæggelse" er aldeles vildeledende. Partiet skal ikke lægge sig til at sove. Tal. var ikke særlig stemt for, at engang indgaaede alliancer skulde opretholdes. Partiets vægt maatte stilles foran en mand i stortinget. Saa længe

vi tar sigte paa alliance selv med arbeiderfraktioner, saar vi aldrig klar stilling.

Kalvaa fremholdt stærkt alliancens berettigelse. Til fru Strom vilde tal. si: Zdag er det klassepolitisk det gjælder.

Hornsrud: Tar vi nogen stæde paa vor ære, saa saar man bruge stærke udtryk. Men her er de malplaceret. Vor første opgave er ikke at bekjempe venstre. Tror man, at "V. G." og andre høireblade vilde bekjempe alliancen, hvis den var til stæde for os?

Efter endnu nogen yderligere debat optoges spørgsmaalet til votering. Majoritetens forslag vedtoges mod 19 st., hvorved Angel Olsens og Myhres forslag bortfaldt. Ordstads tillægsforslag vedtoges mod henholdsvis 2 og 18 stemmer. Forslaget om, at minoritetens punkt 2 tilknyttedes majoritetsforslaget, vedtoges mod 1 stemme, mens tilføielse af punkt 3 forkastedes med 58 mod 46 stemmer.

Unionsjagen.

Fra partistyret forelaa følgende forslag til udtalelse i unionsjagen:

Da det norske venstre — foranlediget ved ivensternes modstand mod konsulatsagsloven og ved de storvenste krigstrusler — gif med paa at gjøre unionsjagens løsning til et magtspørsmaal, reiste Det norske arbeiderparti protest herimod. Den rustningspolitik, der blev følgen af venstres taktik, vakte fra første stund socialdemokratiets højeste misbilligelse; vi anbefalede som modspætning en politik, der tog sigte paa at tilveiebringe grundlag for en fredelig og for Norge tilfredsstillende løsning. Naar nu et saadant grundlag synes at være skabt, hilser vi det derfor med tilfredshed, og erklærer at ville støtte en fortsat værdig og venstabelig forhandlingspolitik.

Kalvaa: Det er venstre, som har skabt konsulatspøtaket, og venstre bør overlades selv at greie braserne. Vilde advare mod, at landsmødet fatter nogen udtalelse i dette spørgsmaal.

Jeppe sen: Vedtar vi dette, vil det si, at alle tre politiske partier er enig om, at konsulatsagen nu bør føres tilende ad forhandlingernes vei.

R. Knudsen kunde ikke stemme for den foreslaaede udtalelse, idet han ikke fandt unionskomiteens forslag tilfredsstillende, naar det anviste uoprigelige, ligelydende love. Og venstre er spængt paa dette spørgsmaal. Unionsjagen kan neppe bli tilfredsstillende løst, for socialdemokratiet er kommet til magten saavel her som i Sverige. Foreslog sidste passus strøget.

D. Jensen: Den eneste maade vi kan og bør støtte forhandlingerne paa, er gennem vor presse.

Magnus Rilsjen anbefalede det foreliggende forslag, men vilde ha ordet "konsulatsagsloven" forandret til "konsulatsagen."

Wahl kunde gjerne være med paa at vedta udtalelsen, men trodde ikke det vilde ha nogen betydning for unionsjagens løsning. —

Mattsson anbefalede udtalelsen.

Kalvaa kunde ikke forstaa, at det skulde være saa magtpaaliggende for os at saa vedta denne udtalelse.

Angel Olsen: Naar vi i valgkampen blir spurgt om vor stilling, bør vi kunne gi et greit svar, og det har vi i den foreslaaede udtalelse.

Forslaget med den af Magnus Rilsjen foreslaaede ændring vedtoges mod 13 st. Den af R. Knudsen foreslaaede strykning af sidste passus forkastedes.

Det endelige vedtagne angaaende programmet, taktik og unionsspørsmaalet er da saalydende:

Det norske arbeiderparti, der har sat sig som maal: arbeiderklassens frigjørelse og reiskning, kan kun gaa til valg paa sit eget parti-program og kan i taktisk henseende intet foretage, som kan være skiftet til at forkludre arbeidernes sammenlutning og solidaritet.

Skjønt venstre som parti i den seneste

tid mere end nogenfinde har dokumenteret sin reaktionære karakter, vil landsmødet desuagtet — i henhold til partiets hidtidige taktik — ikke modsætte sig valgamarbeide med venstre, naar dette tilbydes; dette dog kun paa betingelse, at derved nogen for arbeiderklassen sandynlig politisk eller socialøkonomisk fordel kan paavises, at vore partiafdelinger paa vedkommende steder betinges fuld raadighed over sit eget valgprogram og saar repræsentation i forhold til sit stemmetal, hvorfor partistyret paa forhaand maa sanktionere enhver aftale om muligt valgamarbeide.

Som nærmest liggende opgaver for lovgivningsmagten vil landsmødet pege paa:

1. Foreningsretten beskyttet ved lov.
2. Almindelig stemmeret i stat og kommune saavel for kvinder som mænd over 21 aar.
3. En valgordning med saavidt mulig lige store enmandskredse, direkte valg og omvalg. Bostedsbaandet ophæves, og folkeafstemning i vigtigere lovfager indføres.
4. Begrænset arbejdstid gennemført ved lov.
5. En almindelig folkepension i forbindelse med sygepleien ført over i beskaffningen.
6. Omlægning af toldskatterne til indtægts-, formues- og arveskat og disse gjort gradvis stigende. Selvangivelse indføres. Staten overtar lønnende produktive virksomheder.
7. Reform i landbosforholdene i henhold til parti-programmet. Alle offentlige arbeiders udførelse i landet.
8. Oprettelse af international voldsdomstole. Militarismens afskaffelse og indførelse af almindelig folkevæbning.
9. Folkestolen udviklet til en fælles skole for alle samfundets børn. Saavel minimums- som maksimumsløstiden forhøiet, og landskolens bragt i høide med byskolens.
10. Jagtlovens ophævelse.

Om unionsjagen udtaler landsmødet: Da det norske venstre — foranlediget ved ivensternes modstand mod konsulatsagen og ved de storvenste krigstrusler — gif med paa at gjøre unionsjagens løsning til et magtspørsmaal, reiste Det norske arbeiderparti protest herimod. Den rustningspolitik, der blev følgen af venstres taktik, vakte fra første stund socialdemokratiets højeste misbilligelse; vi anbefalede som modspætning en politik, der tog sigte paa at tilveiebringe grundlag for en fredelig og for Norge tilfredsstillende løsning. Naar nu et saadant grundlag synes at være skabt, hilser vi det derfor med tilfredshed, og erklærer at ville støtte en fortsat værdig og venstabelig forhandlingspolitik.

Eftermiddagsmøde den 31.

Valg paa ordfører for partiet og redaktør for "Social-Demokraten", samt forhandlingerne herom besluttedes holdt for luffede døre. Efter en debat, der først afsluttedes kl. 10 aften foretoges valg med følgende udfald:

Til ordfører valgtes Chr. Hornsrud med 67 stemmer, dernæst hadde Chr. H. Knudsen 50 stemmer. Salt afgaves 119 stemmer.

Til redaktør valgtes Olav Ringen med 64 stemmer, derefter hadde A. Buen 33, D. Tøkerud 8 og T. Braa 1 stemme. Salt afgaves 106 st.

Forniddagsmøde den 1. juni.

Dirigent Jeppe sen.

Valget af partistyre og øvrige funktionærer hadde saadant udfald:

Partistyre-medlemmer:	
Magnus Rilsjen	med 103 st.
M. Ormestad	— 98 =
H. Østerholt	— 57 =
P. A. Petterjen	— 54 =
A. Hazeland	— 46 =
R. Kristensen	— 44 =
A. Buen	— 42 =

Jalt afgaves 118 stemmesedler, hvoraf 2 blante.

Som suppleanter valgtes: Gunnar Sethil, fru Josefine Pedersen, fru Margareta Strom, M. Bakke og S. Meyer.

Til revisorer valgtes C. Jepsen, J. Regnell og Sverre Iversen; suppleanter Sr. Torres og A. Pedersen.

Agitationen.

Fra Norsk arbejdsmandsforbund var indsendt forslag om viebikkelig udligning af 50 ore pr. medlem, der udelukkende blir at anvende til valgagitation i indeværende aar.

Spørsmålet indleedes af Karlgren, der fremholdt, at agitationen dels maatte føres gennem foredrag, dels gennem brochurer. Ikke de danske, heller ikke de svenske. De passede ikke ganske for vore forhold. Der maatte udgives specielt udarbejdede brochurer, affattede i den norske fremstillingsform. Bønderne og landarbejderne vilde derved oplyses om, at socialismen ogsaa var noget for dem. Her er ikke jordbund, heder det. Nei, der vøjer ikke byg i en stenur. Men naar uren blir ryddet, vøjer der nok. — Arbejderpartiet maatte faa en egen agitationskasse. Forslaget vil naturligvis møde modstand. Men lad os nu gjøre denne kraftanstrengelse — lad parti styret faa bemyndigelse til at udligne 50 ore paa hvert medlem. Det blir ialfsald 6—7000 kroner. Forslaget er kommet fra høijældet mellem Bergen og Kr.a. Vi der oppe faar ingen kandidat igjennem. Men de andre distrikters kandidater er ogsaa vore.

Jepsen redegjorde for d.t. aftraadte parti styrets stilling til spørsmålet.

Johan Andersen foreslog:

“Landsmødet beslutter at henstille til parti foreningerne — efter sine økonomiske forhold — at udligne et beløb saa stort som muligt til anvendelse til agitation.”

Dsterholdt foreslog oprykt 25-ores agitationsmærker til salg.

Villestøil mente, at jagen ikke ved-

kom landsmødet, men de forskjellige parti-afdelinger udover landet, der som landsmødet ikke vilde bestemme, at beløbet skulde tilflyde hovedkassen.

Sundby: Der kunde trænges meget til valgagitation dette aar. Men man var allerede meget belastet med expirafontingent. Agitationen kunde gjøres billigere. Enhver forening burde agitere inden sin egen midte og ved sine egne folk og ikke bare hente folk langveis fra.

R. Knudsen nævnte størrelsen af Nordlands amt. Her burde man ikke spare paa nogle hundrede kroner.

Dien: Udligningen af de 50 ore bør foretages for hele landet, ogsaa for Kr.a.

Rich. Hansen trodde, at hvis man vilde en kraftig valgagitation, saa burde man ogsaa ville midlerne.

Dsterholdt trodde, at det skulde gjælde hele landet. Men det heldigste maatte være at trykke agitationsmærker.

Birkeland: Skal vi ha nogen agitation udover landet, saa maa vi ha penge. Og da maa vi ikke være ræd for at paalægge dette udlæg. Udover landet hungre og tørster man efter agitation.

Bed voteringen vedtoges Andersens forslag med 51 mod 44 stemmer, der afgaves for Arbejdsmandsforbundets.

Afholdsjagen.

S. Meyer, Herman Jøns, A. Buen, Sven Mattsson, Aug. Olsen, M. Sundby, Carl Dien, Louis Nielsen og Nicolai Hansen foreslog følgende udtalelse:

1. Landsmødet ser i rusdrikkens virkninger, et socialt onde, der svækker folket aandelig, legemlig, moralsk og økonomisk. Naar arbejderne derfor endnu i saa stor udstrækning ikke tilhører sine organisationer, saa skyldes dette for en ikke ringe del rusdrikkene og restaurationslivet, der i høi grad sinker arbeidet for bedre livsvilkaar og politisk oplysning.

2. Landsmødet vil derfor anbefale arbeidet for afskaffelse af spleisning og om-

gangsdrifkevarer og indførelse af bedre selvsabsstille.

3. Som den første reform paa lovgivningens omraade vil landsmødet arbejde for malttoldens afskaffelse og istedet indføre beskatning efter alkoholstyrkegraden.

4. Landsmødet anbefaler partiets foreninger, at arbejde for at gjøre sig økonomisk uafhængige af al handel med alkohol-drikke.

I sin motivering af resolutionen udtalte S. Meyer bl. a.:

Jeg vil søge at undgaa at bli tat for fanatisk. Det var nu dette med spleisningen, at dette ikke var værre i arbejderpartiet end andetsteds. Men i foreningslivet var omgangsdrifkeriet meget farligt. Jeg ser ikke noget ondt deri, at den ene kammerat spenderer paa den anden. Men man maatte være opmærksom paa, at omgangsdrifkeriet benyttedes i socialdemokratiet. Ved at vedta en saadan som den antydede resolution, vilde man ta brodden af den antisocialistiske agitation paa dette omraade. Man maatte være opmærksom paa ikke for fremtiden at binde sig til bryggerierne.

M. Sundby paaviste drifketrafikens odelæggende herjinger. Mod dette stod afholdsorganisationerne organiseret.

S. Jøns vilde stemme for resolutionen, fordi den vilde fjerne fanatismen mod socialismen i afholdsorganisationerne.

Birkeland udtalte sig i tilslutning til resolutionen.

Dien: Min socialistiske overbevisning tillier mig at stemme for denne resolution.

M y h r e: Det kan hende, at det er politisk klogt, men hvorledes vi vil spise og drikke, det blir en anden sag. I Danmark og Tyskland var socialismen stærk, men folk drak mer der end her.

Gunder sen appellerede til kvin-derne. De led mest under drifketrafiken. Naar vi drikker saa bringer vi kapitalismen noget guld.

S. Meyer: Arbejderpartiet vilde ikke

ta stude af at faa denne resolution brugt i valgkampen.

Den foreslaaede udtalelse vedtoges mod 4 stemmer.

Forholdet mellem arbejdernes politiske og faglige organisation.

Paa landsmødet iijor fremkom fra D. Jensen et forslag til udtalelser ang. forholdet mellem arbejdernes politiske og faglige organisation, hvilket forslag besluttedes overfendt parti styret til behandling. Forslagsstilleren, som af parti styret er paalagt nærmere at bearbejde sagen, fremla nu et forslag saalydende:

“Landsmødet udtaler:

1. Da arbejderne kun kan varetå sine interesser gennem solidarisk organisation baade faglig og politisk, bør de fagforeninger som staar i arbejderpartiet ogsaa staa sammen i Arbejdernes faglige centralorganisation, ligesom de fagforeninger, som staar i denn. ogsaa bør staa i arbejderpartiet.

2. Fagforeninger, som aabenbart distancerer sig fra arbejdernes regulære fagorganisation, maa arbejderpartiet ta afstand fra.”

D. Jensen: Vi er ikke kommet saa langt her i landet, at vi som i Sverige i lovene bestemmer, at fagforeningsmedlemmerne samtidig skal staa politisk organiseret, men vi bør pege paa, hvordan det bør være. Der er mange partimedlemmer hos os, som staar udenfor sin fagforening; dette bør vi udtale vor misbilligelse med.

Dr m e s t a d: Forholdene bør faa udvikle sig uden nogen pegepind. Vilde foreslaa, at landsmødet ikke vedtar nogen udtalelse. —

A. Pedersen: Resolutionen henpeger ikke paa, hvordan den centrale fagorganisation skal udvikle sig, men forholdet mellem den faglige og politiske bevægelse. —

D. Jensen: Resolutionen er en

paamindelse om arbeidernes store seltraab: Arbeidere i alle lande, forener eder!

Dr mestad: Bestemmelsen i Sverige er udtat af lovene. Der burde paa peges specielle tilfælde, naar der tales saa stærkt om de usolidariste.

A. Pedersen: I partiets og landsorganisationens love er det bestemt, at der skal være samarbejde mellem disse. Sjør meldte en forening sig ud af landsorganisationen grundet en 25 ores ekstrakontingent. Slige folk har ikke ret til at kaste sig socialdemokrater. Det er forstaaeligt, at jern- og metalarbejderforbundets folk er imod udtalelsen. Tal vilde haabe, at ogsaa dette forbund var tilsluttet landsorganisationen, naar denne næste gang holder sin kongres.

Dr mestad vilde ogsaa haabe det; men da maa vi ikke vedta resolutionen.

M y h r e, A n d e r s e n og W a h l fraraadede resolutionens vedtagelse. Den vil spænde ben for partiet, og det bør vi vogte os for. Tilfald maatte sidste punkt ud af den.

Med overveiende flertal besluttedes ikke at vedta nogen udtalelse i sagen.

Dagsordenens punkt 12 "Om kommunvalg'e poli iembedsmænd" besluttedes ikke tat under behandling af dette aars landsmøde.

Valg af repræsentant til Arbeidernes aktietrykkeri overlodes parti styret.

Som repræsentant til det internationale sekretariat valgtes C. J e p p e s e n.

Valg af repræsentanter til den internationale kongres overlodes parti styret.

Næste landsmøde.

Lillestøl anbefalede, at landsmødet næste aar blev holdt i Bergen; det blev da 10 aar siden landsmødet holdtes i denne by.

Efter nogle udtalelser besluttedes enstemmig at overlade parti styret at bestemme tid og sted for næste landsmøde.

Under mødet indkom følgende telegrammer:

T r o m s ø, 29. mai.

Tromsø amtsarbejderforening sender hjertelig hilsen. La os lægge os et kraft i kampen. Seiersdagen maa snart komme. Erik Jensen."

Fra Bergen:

"Samler arbejdere og smaakaarsfolk i landet til enig kamp for socialdemokratiets fremgang!

Parti styret."

Fra Drammen:

Medlemmer af ungdomslaget sender landsmødet sin varmeste hilsen.

Mødets afslutning.

Efterat forhandlingerne om landsmødets dagsorden og valgene var afsluttede, erklæredes ordet frit.

Chr. H o r n s r u d, partiets nye ordfører, vilde idet landsmødet nu gik fra hinanden, reise en tak til mødets funktionærer og mindes de mænd, som for denne gang træder tilbage. Det er jo kun oieblikkets situation, som har foranlediget personstiftet. Det arbejde, som var gjort af disse mænd, var stort og omfattende, og det var haab om, at de endnu i lige høj grad vilde sætte kræfterne ind i dets fortsættelse. — Sær hadde Knudsens arbejde været præget af en energi og uegennytte, som ingen var i tvil om. Det var et arbejde, som ingen vilde kunne gøre ham efter. (Stort bifald).

Chr. L i l l e s t ø l: Jeg vil, som udenbys repræsentant, rette nogle ord til Kristianiarepræsentanterne. Her har ganske rigtig været skarpe rivninger, men det har vist, at her er kræfter, som kan arbejde, og at det kan bli et frugtbringende arbejde, hvis ingen unødigt splid vækkes. Et leve for Kristianiarepræsentanterne! — (Kraftig tilslutning).

A. F o l k e d a l: Som en af de yngre, der har deltaget i kampen, vil jeg saa lov-

til at rette en mulig misforstaaelse. Her har ikke været ført nogen kamp for at forandre principer. (Bifald.)

Magnus N i l s s e n: Inden vi stilles, vil jeg saa lov til at minde om, at det parti, vi tilhører og kæmper for, er broderflabets parti. Lad os derfor gaa fra hinanden med solidaritetens aand. — Derved kan vi gøre frigjørelsens arbejde frem til jeier. Og vi kan i en nær fremtid gøre vort parti bestemmende for norsk politik. Mer enige end nogen sinde før, kan vi nu gaa til arbeidet for den fælles sag. (Stærkt bifald.)

A. K a l v a a: Jeg vil saa lov til at udtale en tak for samværet i disse dage. Her har været skarpe meningsudvekslinger; men det kan vi ogsaa allesammen si, at der ingen personlig uvilje har været mod de mænd, som træder af. Deres arbejde vil aldrig glemmes. Deres navne vil være som lysende stjerner i socialdemokratiets historie i kommende tider, og vi stytter dem agtelse. Men det skal ogsaa sies: Her er ikke bestemt nogen ny linje for arbeidet idag. Retningen skal fremdeles være den samme. Der skal bygges videre paa det som er begyndt. Her vil vi, som bor udenbys, være vogtere. — Svigter nogen af de nu valgte paa noget punkt, saa skal straffen komme over dem. Men det haaber vi ikke skal ste. Vi har sikre veie at gaa. Vor sag er fælles i alle lande, vort arbejde er internationalt. Et leve for den internationale socialisme! — (Stærk tilslutning.)

C. J e p p e s e n: Den tak, som var rettet til mødets funktionærer, kunde sekretærene uden indvending indtastere. Ordstyrernes stilling var jo slig, at det ikke kunde undgaaes, at de ofte kom til at kolidere med enkelte; men ogsaa de vilde ta imod takken. Her var voldsomme vikingkræfter at dirigere. Mænd som Herman J e s s fra Akerhus, Kalvaa fra Trondhjem, W a h l fra Kristiania og andre, var valdige, naar de stormet frem. Dette landsmøde har været et af de mest gjærende og bry-

dende, vi har hat. Men det har gjort mig godt, og det har styrket min tro paa socialdemokratiets fremtid i dette land. Jeg er lidt af en poet og har hang til at bruge poetiske vendinger: Det er med de politiske kræfter som med naturens kræfter. Som vaaren kommer med isløsning og larm og løsner vandets strømme til fart mod havet, saaledes bryder ogsaa det ny i politiken frem. Og det voger til sommer med skjønhed og rigdom; det blegner mod høst, og politiken har sin vinter med hvid stilhed og død. Jeg har faat det indtryk, at vi er i vaarens brydning, og de voldsomme meningsudvekslinger styrker dette. Maatte vi nu kunne gaa trygge og sikre ud af gjæringen. Aanden er villig; men hjødet er strobeligt, har det været sagt. Det har ogsaa vist sig her. Mange af de unge har stærke viljer; men de har ikke altid kunnet saa evnerne til at strække til, naar de har søgt at fremme, hvad de vilde. Ogsaa heri er der løfter. Nu maa det erindres, at vi er ikke bare et parti, som vil stifte formerne. Vi vil en gennemgribende forandring. Vi er det afsluttende led paa den socialøkonomiske udvikling. Aldrig nogensinde før i historien har der været noget parti, som har stiftet dybere i samfundets økonomi end det socialdemokratiske. Der kan bli politisk stille ogsaa efter socialdemokratiets seir; men det vil bli andre ting, som da danner belyngen. Selve samfundets organisation har vi bygget paa den eneste grundsetning, der kan bli tale om. Vi staaar nu foran et valg. I dette vil det vise sig, at det socialdemokratiske parti ogsaa er gaat frem med hensyn til de ydre former. Der er allerede talt for det internationale socialdemokrati her. — Jeg vil tilsoie, at vor opgave her er først og fremst at skabe fred mellem folkene, som behøer denne lille flode. Vort arbejde for freden skal ogsaa styrke vort parti. — Jeg vil, idet jeg sier tak for samværet og erklærer mødet høvet, si: Lykke til arbeidet. (Kraftigt og langvarigt bifald.)